

Türkiye Ve Farklı Avrupa Ülkelerinde Yerel Televizyonların Ortaya Çıkış Süreci

Arş. Gör. Selin TÜZÜN

Özet

1970'lerde kök salarak 1980'lerde yoğunlaşan katılım, ifade özgürlüğü, eşitlik gibi arayışlar, adem-i merkeziyetçi anlayış ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler merkezi yayıncılık sistemlerinin meşruiyetinin sorgulanmasına neden olmuştur. Yeni iletişim ortamında ülkelerin yayıncılık politikalarını değiştirmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Katılımcı demokrasinin geliştiği Avrupa ülkeleri değişen iletişim ortamında kamu yararı ilkesinin zarar görmemesi için gerekli tedbirleri alarak yerel televizyonların çoğulcu platformlar haline gelebilmesi için gerekli zemini inşa etmeye çalışmışlardır. Türkiye örneğinde ise ilk özel televizyon Star 1'in 1990 yılında yayınlarına başlamasından sonra birbiri ardına yayınlarına başlayan yerel televizyonların toplumsal boyutu ihmal edilmiştir. 1994 yılında 3984 sayılı yasanın yürürlüğe girmesine dek yerel televizyonlar hiçbir düzenleme ya da planlamaya tabi olmamıştır. Çalışmanın ilk bölümünde farklı Avrupa ülkelerinde yerel televizyon yayıncılığının ilk yılları gözden geçirilecek, ikinci bölümdeyse Türkiye'de yerel televizyonların hangi şartlar altında doğduğu anlaşılmasına çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler

Yerel Televizyonlar, Türkiye, Avrupa, Yayıncılık Politikaları

Abstract

Having their roots back in the 70's, the demands for participation, freedom of expression, equality and decentralization became more intense in the 80's. The increased demands accompanied by new communication technologies brought the justification of centralist broadcasting systems into question. The countries having strong traditions of participative democracy have taken the necessary precautions to let the local televisions become pluralist platforms. However in the example of Turkey, with the launch of the first private television channel Star 1, the number of television channels increased uncontrollably without being subject to any regulation or planning until the broadcasting law 3984 passed by the Turkish parliament on 13 April 1994. The first part of this article is an attempt to understand the characteristics of the first years of local television broadcasting in different European countries, and the second part tries to explore the conditions under which the local televisions flourished in Turkey.

Key Words

Local Televisions, Europe, Turkey, Broadcasting Policies

1.Giriş

1980'ler, temsili demokrasiye yöneltilen eleştirilerin arttığı, artan toplumsal talepler doğrultusunda hükümetlerin merkezi idari sistemlerini yerinden yönetim anlayışı doğrultusunda yeniden şekillendirmek zorunda kaldığı yıllardır. Birçok ülkede yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları bu yıllarda artırılmıştır. Toplumdaki farklı kesimler seslerini duyurabilecekleri farklı platformlar vasıtasıyla gündelik yaşamlarını ilgilendiren konular üzerinde daha fazla söz sahibi olabilmeyi talep etmişlerdir. Yoğun bürokrasileri ve hiyerarşik yapıları nedeniyle eleştirilen merkezi yönetim sistemlerinin etkinliği sorgulanmaya başlanmıştır. Temel var olma nedeni kent toplumunun gereksinimlerine çözüm getirmek olan yerel yönetimlerin, bu işlevlerini ancak toplumdan gereksinimleri ile ilgili sağlıklı veriler alabildiği takdirde gerçekleştirebileceği vurgulanmış, yönetilenler ve yöneticiler arasında sürekli bir etkileşim ve iletişimin varlığının gerekliliği kabul görmüştür. (K.Göymen,s:2838,1996) Katılım, çokseslilik gibi kavramların önem kazandığı bu siyasal ve toplumsal ortamda ekonomik güçlerin de radyo ve televizyon yayıncılığında devlet tekelinin kalkması gerektiği doğrultusundaki baskıları artmıştır. Ekonomik güçler asıl hedef ticarileşme yerine toplumsal ve siyasal bağlama uygun olarak özgürlük, çoğulculuk, tercih hakkı, değişim gibi kavramların üzerinde durmuşlardır. (C.Pekman, s:36,1997)

Bütün bu toplumsal ve siyasal gelişmelerle iletişim teknolojilerinde yaşanan önemli gelişmelerin eş zamanlı olması, merkezi yayıncılık sistemlerinin yerleştirilmesi doğrultusundaki taleplerin artmasına neden olmuştur. Elektronik yayıncılıkta yerleşmeyi destekleyen kesimler, vatandaşların iletişim araçlarına erişim olanaklarının artırılması, iletişim araçlarının toplumdaki farklı kesimlerin seslerini duyurabildikleri çoğulcu platformlar haline gelmesi; iktidarların merkezi yayıncılık sistemlerindeki baskı ve yönlendirmelerinin ortadan kaldırılması gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Yayıncılığın yerel düzeyde düzenlenmesi tartışmalarıysa iki konuda odaklanmıştır: Yerel olanın tanımlanması ve yerel yayın kurumlarının yapısal düzenlenmesi. Ülkelerin farklı coğrafi ve kültürel yapıları, onların farklı yerel tanımları geliştirmesine neden olmuştur. Bazı ülkelerde coğrafi olarak küçük bir bölge yerel olarak tanımlanırken, bazılarında belli bir bütünlüğü olan insan toplulukları yerel kavramı kapsamında düşünülmüştür. (N. Timisi, 2001) Kimi ülkeler siyasal geleneklerine, tarihsel deneyimlerine dayanarak yerel tanımını coğrafi yerellik ekseninde yapmayı tercih etmiş olsalar da modern toplumlarda gelişen iletişim ve ulaşım teknolojilerinin ekonomik, kültürel, toplumsal ilişkilere erişimi mekansal sınırlamalardan kurtarması, yerelin sabit fiziksel bir mekan olarak tanımlanmasını sorunlu hale getirmiştir. Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı (WALD), günümüz toplumlarında yerel kavramının toplumsal gelişim ve değişimler sonucunda sürekli bir değişim halinde olduğunu, yapılması gerekenin yereli bir değer olarak savunmak olduğunu çizmiştir. (WALD, s:2, 1997)

2. Kuzey ve Güney Avrupa Ülkelerinde Yerel Radyo ve Televizyonların Yayınlarına Başlaması:

İletişim sistemleri ülkelerin siyasal kültürlerinin tamamlayıcı bir parçasıdır. (B. Çaplı, s:31,2001) Dolayısıyla Avrupa Devletleri yerleşik iletişim düzenini tehdit edebilecek duruma gelen teknolojik ve toplumsal gelişmelere siyasal kültürleri ile örtüşen farklı tepkiler vermiştir.

2.1 Güney Avrupa Ülkelerinde Deregülasyon

Avrupa Ülkelerinde kimi kamu yayıncıları, yeni radyo ve televizyon kanalları açarak toplumun değişen beklentilerini karşılamaya çalışmıştır; kimisiyse yerel ölçekte deneysel radyo ve televizyon yayınlarına başlanmasına destek vermiştir. Kamu yararı ilkesinin yeni medya ortamında zarar görmesini engellemek isteyen ülkelerde tecimsel kuruluşların yerel ölçekte radyo ve televizyon yayınları yapmasına izin verilmemiştir. Özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde yerel radyo ve televizyonların toplumdaki farklı grupların seslerini duyurduğu platformlar haline gelebilmeleri için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. İtalya, Fransa ve Türkiye gibi politik kültüründe merkezîyetçi öğelerin fazla olduğu, radyo ve televizyonların devletin sıkı denetimi altında tutulduğu ülkelerdeyse daha önceki sıkı denetimin aksine, yerel radyo ve televizyon yayıncılığı tam bir yasal boşlukta başlamıştır.

70'lerde, İtalya'da Sosyalist Parti, Komünist Parti, sendikalar, politik ve toplumsal hareketlerle bağlantısı bulunan ve yerel ölçekte yayın yapan pek çok radyo ve televizyon ortaya çıkmıştır. Hükümetin izlediği "laissez faire" politikası ve 1976'da Anayasa Mahkemesi'nin RAI'ın radyo ve televizyon yayıncılığındaki tekelinin sadece yerel düzeyde olduğunu belirten kararı, radyo ve televizyonların sayısında kontrol

edilemez bir artış yaşanmasına neden olmuştur. İlk başta genellikle belli toplumsal hareketlerle bağlantılı olan ya da belli politik amaçlar güden yerel radyo ve televizyon kuruluşlarının ekonomik olarak ayakta kalmakta zorlanması, bu kuruluşların çoğunun frekanslarını karaborsada satarak daha büyük bölgesel ve ulusal kuruluşların bünyesine dâhil olmasına neden olmuştur. Herhangi bir düzenlemeye tabi olmadan yayınlarına başlayan yerel radyo ve televizyon kuruluşlarında zamanla ekonomik çıkarlar hakim hale gelmiştir. (M. Hibberd, s:237,2001)

Fransa'da da devlet tekelindeki radyo televizyon kuruluşunda muhalif görüşlere yeterince yer verilmemesi, 1978'de Fransız Ekoloji Partisi'nin yerel düzeyde radyo yayınlarına başlamasına neden olmuştur. Bu girişimin ardından Fransa'da birçok kaçak istasyon faaliyete başlamıştır. 1981'de Cumhurbaşkanlığına Sosyalist aday Mitterand'ın gelmesinin ardından Sosyalistlerin adem-i merkezîyetçi politikalarıyla uyum içinde, yerel radyolar yasal hale gelmiştir. İtalya ve Fransa'nın dışında İspanya, Portekiz, İrlanda, Hollanda ve Belçika'da da korsan radyolar yayınlarına başlamıştır. (O.Prehn,s:250,1992) Yerel radyo ve televizyon yayınlarının yasalara rağmen başladığı pek çok Güney Avrupa ülkesinin aksine, Kuzey Avrupa ülkelerinde hükümetler yerel ölçekte radyo ve televizyon yayınlarının başlamasına destek vermiştir.

2.2. Avrupa'da Deneysel Statüdeki Yerel Radyo ve Televizyon Yayınlarına Örnekler

Öncelikle İngiltere, Almanya, Hollanda ve Kuzey Avrupa ülkelerinde başlayan deneysel statüdeki yerel radyo ve televizyon yayınlarının amacı sınırlı bir coğrafi alana yayın yapan yerel yayın kuruluşlarının yayınlarını sürdürebilip sürdüremediklerini görmek ve yerel düzeyde katılıma katkılarını sınamaktır. Bu yayınların ortak özellikleri reklam almamaları, profesyonel olmamaları ve yörede yaşayanların program üretimine katılımına olanak tanımalarıdır. (O.Prehn,s:256,1992) Avrupa'da ilk yerel radyo ve televizyon yayınları İngiltere'de 1951 tarihli bir hükümet önerisinden hareketle başlamıştır. İlk bağımsız yerel radyo yayınları(ILR), IBA (Independent Broadcasting Authority) denetiminde 1973'de başlamıştır 1972'de ise deneysel yerel televizyon yayınlarına başlanmıştır. 1976'da, kablo üzerinden yayın yapan ilk topluluk radyosu yayınlarına başlamıştır. (P.Gray,s:156,1991) Bu deneysel yayınlara insanların elektronik medyaya erişime ve profesyonel olmayan kişiler tarafından üretilen yerel enformasyona ihtiyaç duydukları varsayımlarından hareketle başlanmıştır. Deneme sürecinde toplumdaki farklı gruplar ile kablo şirketlerinin çıkarları arasında bir denge kurulmaya çalışılmıştır.(O.Prehn, s.251,1991)

1970'lerin ortalarında Danimarka'da, Hollanda'da ve Belçika'nın Flaman ve Alman topluluklarında, Amerika'daki kabloya erişim özgürlüğünden ve Kebec'deki topluluk televizyonlarından esinlenen televizyonlar deneysel yayınlarına başlamıştır. Hollanda'da 1988'e kadar deneysel statüdeki yayınlarına devam eden yerel televizyonların tabi olduğu kurallar son derece nettir. Her bir topluluk tek bir televizyon istasyonuna sahip olabilir. Yönetim kurulunda farklı toplumsal kesimlerin temsilcilerine yer verilmelidir ve kanalların finansmanı yerel yönetimlerce karşılanır. Hollanda'da deneysel statüdeki yerel televizyonların karşılaştığı sorunlar, yerel televizyonların "OLON" adında federatif bir örgütlenmenin çatısı altında birleşmesine neden olmuştur. Danimarka'daysa yerel ölçekte deneysel radyo ve televizyon yayınlarına 1973'te başlamıştır. 1980'de radyo ve televizyon yayıncılığı yapmak için lisans başvurusunda

bulunan 150 adaydan 24'ünün projesi seçilmiştir. Başvuruda bulunan kuruluşların projeleri değerlendirilirken, yerel gereksinimlere cevap vermeleri ve üretimlerinin önemli bir kısmını kendilerinin gerçekleştirmesine dikkat edilmiştir. Danimarka'da da yerel yayın kuruluşlarının finansmanı yerel yönetimlerce karşılanmıştır. Danimarka'ya özgü bir durum 1986'da İşçi Hareketi'nin yerel medyanın finansmanını sağlamak amacıyla bir şirket kurmasıdır. Yerel istasyonlarda hissedar durumunda bulunan "AEM INVEST A/S" adlı şirket yerel medyaya yatırım yapmıştır.

Belçika'da deneysel statüde Fransızca yayın yapan onbir yerel televizyon 1986'da çıkarılan bir kararnameyle tanınmıştır. Bu televizyonlar, yerel televizyonlar arasındaki program alışverişini sağlayan "Vidéotrame" adlı bir federasyonun çatısı altında birleşmiştir. Fransızca yayın yapan televizyonların tanınmasından iki yıl sonra çıkarılan bir kararnameyle, Flaman kesiminde Flamanca yayın yapan dört televizyon kuruluşu yasal olarak tanınmıştır. Bu kuruluşların finansmanlarını kendilerinin sağlaması ve Flaman görsel- işitsel endüstrisinin gelişimine katkıda bulunmak amacıyla yayınladıkları programların %50-%70'ni kendilerinin üretmesi zorunlu tutulmuştur. Belçika'da yerel televizyonların gelir kaynakları çeşitlilik göstermiştir. Belçika Fransız Topluluğu Bakanlığı kuruluşların yayımlarını sürdürebilmeleri için fonlar sağlamıştır, ekipmanların finansmanına katkıda bulunmuştur. Yerel yönetimler de topluluk televizyonlarına fonlarla destek olmuşlardır. Ayrıca yerel televizyonlar ürettikleri programların satışından ve reklâmlardan da gelir elde etmişlerdir. (Y.M.Lefebvre,s:45-50,1992)

1980'de Norveç'te 1933 tarihli yasa değiştirilmiştir. Kamu yayıncısı NRK'nin radyo ve televizyon yayıncılığındaki tekelinin istisnalar dışında devam edeceği belirtilmiştir. Bu değişiklik, Norveç'te yerel radyoların doğmasına olanak tanımıştır. 1984'te Kare Willoch'un başında olduğu Muhafazakâr Hükümet döneminde yapılan yasal değişiklikle, önceden belirlenmiş 40 noktada yerel televizyon yayıncılığı yapılması olanaklı hale gelmiştir. Hükümet 750 başvuru arasından toplumdaki farklı çıkar gruplarını temsil etmelerine dikkat ederek 119 yerel televizyona, 380 yerel radyoya lisans vermiştir. Norveç'te yerel radyo ve televizyonların reklam alması yasaklanmıştır. Finansman açısından sorun yaşayan pek çok yayıncı kuruluşa "The Christian People's Party" (Hristiyan İnsanlar Partisi) destek vermiştir. İsveç'teyse yerel ölçekte deneysel radyo yayınları 1979'da başlamıştır. 1981'de hükümet komisyonun raporu kamu yayıncısı "Sveriges Radio'nun" yayınlarının yerel yayıncılığın gereksinimlerini yerine getirmekte yetersiz kaldığını ve mevcut frekansların 200 düşük güçlü istasyonun varlığına olanak tanıyabileceğini belirtmiştir. Hükümetteki Muhafazakâr Parti bağımsız Narradio'nun (yakın radyo) çatısı altında farklı grupların deneysel statüde yayıncılık yapmasına olanak tanımıştır. 1982'de topluluk radyoları yasal hale gelmiştir. 16 mevkiye yayınlara başlanılmasına karar verilmiş ve lisans alabilmek için 500 kuruluş müracaatta bulunmuştur. Lisansların çoğu kiliselere siyasal partilere verilse de sendikalar, göçmen işçi birlikleri, eğitsel dernekler, etnik gruplar da yerel düzeyde yayın yapma olanağına kavuşmuştur. 1988'de İsveç'te 15.000 gönüllü tarafından yürütülen, yılda toplam 16.000 saat radyo yayını yapan, 2000 farklı kuruluş vardır. (E. Noam, s:209-210,1991)

Başından beri radyo televizyon yayıncılığının ağırlıklı olarak eyaletler vasıtasıyla yürütüldüğü Almanya'da vatandaşların radyo televizyonların program üretimine katılması konusundaki ilk girişimler 1928'de başlamıştır. Alman Radyo

Çalışanları Derneği, EV, Reichstag'daki seçimlerden önce ciddi amatör grupların radyo yayınları yapabildiği deneysel kanalların hizmete sunulmasını önermiştir. Bu öneri 1978'de hayata geçirilebilmiştir. Dört pilot şehirde, Ludwigshafen, Dortmund, Münih ve Berlin'de; yerel ölçekte radyo ve televizyon yayını yapabilmek için açık kanalların oluşturulması projesi uygulamaya konulmuştur. 1980'de iletişim uzmanları, kilise temsilcileri, sendika temsilcileri, eyalet temsilcileri bir araya gelerek, açık kanalların amaçlarını, uymaları gereken ilkeleri ve diğer temel noktaları içeren bir katalog hazırlamıştır. Bu katalogta, açık kanalların sadece yerel ölçekte yayın yapabileceği, vatandaşların iletişim profesyonellerine erişimini olanaklı hale getireceği ve bu profesyonellerin vatandaşları yönetmeksizin ve manipüle etmeksizin, onlara yardımcı olması gerektiği belirtilmiştir. (U.Kamp,s:46,1994)

3. Türkiye'de İlk Yerel Televizyonların Ortaya Çıkışı

3.1. Televizyon Yayıncılığında Kamu Tekelinin Fiili Olarak Sona Ermesi

Katılımcı demokrasinin geliştiği ülkelerde, devletler iletişim sektöründe, toplumsal koşulların ve teknolojik gelişmelerin kaçınılmaz hale getirdiği değişiklikleri farklı toplumsal aktörlerin çıkarlarını göz önünde tutarak, aşamalı bir şekilde gerçekleştirmiştir. Bu şekilde yayıncılığın kamu yararı ilkesinin zarar görmemesi için gerekli teknolojik ve yasal altyapıyı oluşturmaya çalışmışlardır. Bu ülkelerde yerel medyanın, sermayenin denetimindeki ulusal medyanın görmezden geldiği, marjinalleştirdiği kesimlerin fikir ve görüşlerinin iletimine olanak sağlayan, kamusal tartışmaları zenginleştiren, toplumun farklı kesimleri arasında diyalog kurulmasına katkıda bulunan mecralar haline gelmesi için gerekli zemin inşa edilmeye çalışılmıştır. Yerel radyo ve televizyonların deneme sürecinden sonra yayınlarına başlaması, ekonomik olarak ayakta kalmalarının mümkün olup olmadıklarının önceden tespit edilmesini sağlamıştır. Ayrıca yayıncı kuruluşlara lisans verilirken toplumdaki farklı grup ve toplulukların dengeli bir şekilde temsil edilip edilmediğine dikkat edilmesine çalışılmıştır. Türkiye örneğinde ise radyo ve televizyon yayıncılığında gelişen iletişim teknolojilerinin kaçınılmaz hale getirdiği değişiklikler, kamu yararı ilkesinden ziyade ekonomik öncelikler göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmiştir. Başbakan Turgut Özal siyasi tercihlerine uygun olarak diğer alanlarda olduğu gibi yayıncılıkta da özelleştirmeye destek vererek televizyon yayıncılığının tecimselleşmesi için gerekli zemini hazırlamaya başlamıştır. Bu dönemde televizyonda özel yapımların yayınlanmasına izin verilerek özel yapım şirketleri güçlendirilmesine ve PTT yatırımlarını arttırarak iletişim altyapısının geliştirilmesine çalışılmıştır. Özal hükümeti döneminde ne özgürlükler ne de kuruluş ve işletme açısından yayıncılık alanını ilgilendirecek yasal gelişmeler yaşanmıştır. Hükümetin ekonomi öncelikli politikalarıyla uyum içinde TRT ekranının özel yapımcılara açılmasıyla, sinema video sektörü ama daha da önemlisi reklam sektörü geliştirilmeye; "televizyon yapım endüstrisi" oluşturulmaya çalışılmıştır. (B. Kejanlıoğlu, ss:264- 269, 2004)

1987 yılından başlayarak TRT vericilerinin PTT'ye devri çalışmalarına başlanmıştır. 21 Ocak 1989 tarihinde 3517 sayılı yasayla TRT'nin tüm radyo ve televizyon vericileri ve 1354 teknik personeli PTT Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Bu değişikliklerle, TRT'nin gerçekleştirdiği teknik görevler, Ulaştırma Bakanlığı gibi siyasal kimliğe sahip bir kuruma bağlı olan PTT tarafından gerçekleştirilmeye başlanmıştır. (Ö. Cankaya, s:79,1997) 3517 sayılı Kanun kamuoyunda tartışma

yaratmıştır. Muhalefet Partisi SHP, kanunun Anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi'nin uygulamayı Anayasaya aykırı bulması üzerine, PTT'nin TRT'ye vericileri tekrar devretmesi gündeme gelmiştir. (Cumhuriyet, 1990) Fakat Anayasa Mahkemesi'nin kararına rağmen aradan geçen bir yılı aşkın süre içinde ne vericiler ne de personel PTT'den TRT'ye devredilmiştir. (Cumhuriyet, 1992) Cumhurbaşkanı Turgut Özal Anayasa Mahkemesi'nin vericilerin TRT'ye devrine ilişkin kararına rağmen TRT'nin işinin programcılık yapmak olduğunu, işin teknik yönünün PTT'nin üstlenmesi gerektiği görüşünü savunmaya devam etmiştir. (H. Yengin, s:88,1994) Özal'ın vericilerin TRT'den PTT'ye devrine ilişkin görüşleri, televizyon yayıncılığının özel girişimcilere açılmasına verdiği üstü kapalı desteği belirginleştirmiştir. Ayrıca Turgut Özal'ın açıklamalarıyla, girişimcilere uygulamaların her zaman için mevcut yasal çerçeveye uymak zorunda olmadığı mesajı verilmiştir.

1990 yılında ilk özel televizyon Star 1 uydu üzerinden Türkiye'ye yönelik yayınlarına başlamıştır. Belediyelerin çanak antenlerle Star TV'nin yayınlarının erişim alanını genişletmesi, PTT'nin Star 1'in program sinyallerini uyduya yollayıp, Star 1'e link hatlarını kullandırması özel radyo ve televizyon istasyonu kurmak isteyen girişimcileri harekete geçirmiştir. (D. Çatalbaş, s. 127,2000) Bunun yanı sıra dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın bir Amerika gezisi sırasında yurtdışından Türkiye'ye Türkçe televizyon yayın yapılmasını engelleyen bir kural olmadığını söylemesi de girişimcileri cesaretlendirmiştir. (B. Çaplı, C. Dünder, s:1377,1995)

1990 yılının yaz aylarında Türkiye'de yayına geçmek için "Magic Box" dışında beş şirket daha kurulmuştur. Sabah Gazetesi'nin Satel'i, Türkiye Gazetesi'nin Vizyonu, Asil Nadir Grubu'nun NTV'si, Hürriyet Grubu'nun Ulusal'ı, Karacan Yayınları'nın Karaca yayıncılık şirketleri kuruluşlarını tamamlamıştır. Fakat bu yayıncılık şirketleri özel televizyonculuğa yasal izin verilene dek beklemeyi tercih etmişlerdir. Kimi yayın şirketleri ise, TRT yasasının 37. maddesine dayanarak kanal kiralama yolunu seçmişler, dışarıda program hazırlayarak bu programların TRT'de yayınlanmasını sağlamışlardır.(Ö. Cankaya, s:87,1997)

27 Ocak 1992'de yine Magic Box Şirketi'nin sahipleri tarafından kurulan Türkiye'nin ikinci özel televizyonu Teleon yayınlarına başlamıştır. Telsiz Genel Müdürlüğü yetkilileri Teleon'un yayınlarını korsan olarak nitelendirmiştir. Devletin yetkili kuruluşlarından birinin bu açık tavrına karşın, 4 milyar lira kuruluş sermayesi olan Teleon'a, Türkiye Kalkınma Bankası 116 milyar liralık teşvik belgesi vermiştir. Ayrıca Teleon'a yüzde otuzluk yatırım indirimi ve yüzde yüzlük gümrük muafiyeti tanınmıştır. (H. Yengin, s:143,1994) Hükümetin bu uygulamaları, özel radyo ve televizyon yayıncılığını girişimciler için cazip hale getirmiştir. Teleon'u birbiri ardına kurulan Show TV, Cine 5, TGRT, Kanal 6, Kanal D, HBB, ATV, Flash TV ve Samanyolu izlemiştir. Bu kaotik geçiş döneminde ulusal radyo ve televizyonları yanı sıra, Türkiye'nin dört bir tarafında yerel düzeyde yayın yapan radyo ve televizyon istasyonları da kurulmuştur.

3.2. Türkiye'de İlk Yerel Televizyon Yayıncılığı Girişimleri

İlk özel televizyon kanalı Star 1'in 1990 yılında yurtdışından Türkiye'ye yönelik yayınlarına başlamasının ardından yayınlarına başlayan pek çok ulusal televizyon kanalının yanısıra İstanbul, Ankara gibi büyükşehirlerde ve Anadolu'nun dört bir tarafında yerel radyo ve televizyonlar birbiri ardına yayınlarına başlamışlardır. Özel

radyo ve televizyon enflasyonunun yaşandığı bu geçiş döneminde radyo ve televizyon yayıncılığı yapabilmek için bir verici ve bir anten sistemi kurmak yeterli olmuştur. 1994 yılında 3984 sayılı yasa kabul edilene kadar ne ulusal televizyonlar ne de yerel televizyonlar herhangi bir yasal düzenlemeye tabi olmuşlardır. Her ne kadar Türkiye’de yerel televizyon yayıncılığının bu kaotik dönemi hakkında başvurulabilecek kaynak sayısı sınırlı olsa da; çalışmanın bu bölümünde üç alt başlık kapsamında Türkiye’deki ilk yerel televizyon yayıncılığı girişimlerinden örnekler verilmeye çalışılacaktır. En son bölümdeyse 3984 sayılı yasanın yerel televizyon yayıncılığına getirdiği düzenlemelerden ve bu düzenlemelerin yerel televizyon yayıncılığı üzerindeki etkilerinden bahsedilecektir.

a) Belediyelerin Yerel Televizyon Yayıncılığı Girişimlerine Örnekler

1989 yılında yapılan yerel seçimlerden sonra büyük kentlerde radyo ve televizyon kurma hazırlıklarına girişilmiştir. Bu konuda üç girişim dikkat çekicidir: İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin radyo ve televizyon kurma girişimleri, Ankara Büyükşehir Belediyesi’nin girişimleri ve Bakırköy Belediyesi’nin belediye radyosu kurma girişimleri. Dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal, seçimler öncesinde belediyelerin TRT ile ortak radyo ve televizyon yayını yapmasını destekler demeçler vermiştir. Fakat seçimlerde SHP adaylarının üstünlük sağlamasının ardından belediyelerin TRT ile işbirliği içinde radyo ve televizyon yayını yapması engellenmiştir. Bunun üzerine belediyeler kendi radyo ve televizyonlarını kurmaya yönelmişlerdir. (H. Topuz, M. Tali Öngören ve A. Aziz, 1990, ss:155-156)

Türkiye’nin ilk yerel televizyonlarından Boğaziçi Radyo Televizyonu BRT 3 Kasım 1992’de yayınlara başlamıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından kurulan BRT’nin amacının yayınları vasıtasıyla İstanbul’un ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlarını sergilemek ve İstanbullularla belediye arasında bir haberleşme köprüsü oluşturarak halka kentlilik bilinci kazandırmak olduğu açıklanmıştır. (Cumhuriyet,1992) İstanbul’un yanı sıra Anadolu’nun pek çok farklı şehrinde özellikle yerel şenlik dönemlerinde belediyeler birbiri ardına yerel televizyon yayınlara başlamıştır. Örneğin Dikili’de Dikili Belediyesi uydu yayınlara izlenmesi için kurduğu 5 Watt gücündeki antenle, uydu yayınlardan birini devreden çıkararak amatör bir şekilde yayınlara başlamıştır. Dönemin Dikili Belediye Başkanı’nın televizyon istasyonu kurmak için gerekli olan çekimlerin, canlı yayının ve yansıtıcının maliyetinin 26 milyon lira olduğu; sadece şenlik süresince kanalın reklam gelirleriyle 50- 60 milyon lira kar ettiği doğrultusundaki açıklamaları bölgedeki diğer belediyeleri de radyo ve televizyon yayınlara yapmaya teşvik etmiştir. Bölgede Bakırçay Belediyeler Birliği de radyo ve televizyon yayınlara yapmak için hazırlıklara başlamıştır.(N. Tokdemir, 1992) Ayrıca Aliğa Belediyesi de şenliklerini Aliğa TV’den naklen yayınlamıştır. Aliğa TV televizyon yayını yapabilmek için Inter Star’ın izlenebilmesi için kurduğu uydudan yararlanmıştır. Belediye önceleri Inter Star’ın yayınlara keserek VHS formatında kaydettiği kasetleri yayınlamıştır. Daha sonra ise UHF bandından ayrılan başka bir kanal üzerinden Inter Star’ın yayınlara kesmeksizin yayınlara devam etmiştir. Bergama Belediyesi, Foça Belediyesi, Kayseri Belediyesi, Konya Belediyesi ve Sincan Belediyesi de (Cumhuriyet,1992) yatırım ve çalışmalarını halka daha iyi duyurabilmek amacıyla deneme niteliğindeki radyo ve televizyon yayınlara başlamıştır. Toplumsal yaşam açısından önem taşıyan bütün bu gelişmelere rağmen yasal boşluktan faydalanan

bazı belediyeler kurdukları radyo ve televizyonları kişisel propaganda araçlarına dönüştürmüşlerdir. Dönemin Konak Belediye Başkanı Ahmet Sarışın, belediyenin RTL yayınlarının iletimi için kurduğu sistem vasıtasıyla RTL'in yayınlarını keserek kendi konuşmalarını yayınlamıştır. (H. Erciyas, 1992) Gaziantep'in Şehitkamil ilçesi Belediye Başkanı Ahmet Yılmaz'ın önceden VHS' ye kaydettiği basın konferanslarını yayınladığı ve muhaliflerinin kendisi hakkındaki iddialarını bu konferanslarda yanıtladığı basına yansımıştır. Ayrıca Yılmaz, "korsanın korsanı" olarak nitelendirdiği uygulamayla, Show TV'nin yayınları arasına yerel reklamları yerleştirerek reklamverenden yayınlanan reklamların ücretini almıştır. (E. Gül, 1992)

b) Özel Girişimcilerin Televizyon Yayıncılığı Girişimlerine Örnekler

İstanbul'da Bostancı-Tuzla arasında 1.5 ay süresince test yayını yapan Kartal, Maltepe, Pendik Televizyonu'nun 35 kişilik kadrosuyla 24 Ağustos 1992'de yayınlarına başlayacağı açıklanmıştır. Kadrosu amatörlerden oluşan televizyon istasyonunun, Anadolu Yakası'nda yayın yapacağı ve herhangi bir engelle karşılaşılırsa yayınlarını Bulgaristan'dan sürdüreceği belirtilmiştir. Kanalın yasalara rağmen yayına başlama cesareti göstermesi birbiri ardına yayınlarına başlayan ulusal kanalların herhangi bir engelle karşılaşmamasıyla açıklanmıştır. (Y. Rençberler, 1992)

İstanbul'un yanısıra Marmara Bölgesindeki farklı illerde de yerel televizyonlar birbiri ardına yayınlarına başlamıştır. Yasal boşlukta yapısal ve ekonomik sorunlarla ve önemli altyapı eksiklikleriyle yayınlarına başlayan televizyonlar çoğu zaman güç ve prestij araçlarına dönüşmüştür. 2005 yılında Marmara Bölgesi'ndeki üç il ve ilçesindeki toplam altı televizyon kanalında gerçekleştirilen bir araştırmada kanalların kurucularının hepsinin siyasal yaşamda aktif rol oynayan belediye başkanı, milletvekili, siyasal parti üyesi gibi kişilerden oluştuğu ortaya çıkmıştır ve altı kanaldan beşinin yerel televizyon enflasyonunun yaşandığı 1990'lı yılların, ilk yarısında kurulduğu görülmüştür. (S. Tüzün, 2005)

Mevcut yasal düzenlemeye ve altyapı eksikliklerine rağmen 1990'lı yılların başında Ege Bölgesi'nde de yerel televizyon sayısı artmaya devam etmiştir. 1992 yılında üç ay içinde Denizli'de altı radyo ve iki televizyon yayınlarına başlamıştır. Diğer pek çok kentte olduğu gibi Denizli'de de kanal sayısının artmasıyla reklam alanında kıyasıya bir rekabet yaşanmıştır. Özellikle özel radyolar reklam tarifelerini 1/5'e düşürmek zorunda kalmışlardır. Yetişmiş eleman yetersizliği ve maliyetleri düşürme kaygısı yeni açılan kanallarda iş bulamayan lise ve yüksek okul mezunu gençlerin istihdam edilmesine neden olmuştur. Kentte yayın yapan radyolardan birinin sahibi, radyo ve televizyon sayısında yaşanan artışa rağmen kentin ekonomik kapasitesinin ancak iki kanalın yayınlarını sürdürebilmesine olanak tanıyacağına dikkat çekmiştir. (Ö. Yurtseven, 1992)

c) Üniversitelerin Televizyon Yayıncılığı Girişimleri

Eskişehir'de bulunan Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi 6 Mart 1991 tarihinde deneme yayınlarına başlamıştır. Üniversite, 1989 yılından itibaren Avrupa Komisyonu'nun televizyon eğitim programı yayın projesi "Chanel E" de Türkiye'yi temsil etmiştir.

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Televizyonu 2 Kasım 1992 tarihinden itibaren hafta içi üç gün yarım saatlik test yayını yapmaya başlamıştır. İstanbul

Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde, 1992 yılının Şubat ayında başlatılan kurslarda öğrencilere kamera, montaj, reji masası, ışıklandırma konularında eğitim verilmeye başlanmıştır. Fakülte kanalının, özel televizyon yasasının yürürlüğe girmesiyle yayınlarına başlaması öngörülmüştür. (H. Yengin, ss:165-166, 1994)

3.3. Yerel Televizyon Yayıncılığı Açısından 3984 Sayılı Yasa

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 133. Maddesi'nde 8 Temmuz 1993 tarihinde yapılan değişiklik, radyo ve televizyon yayıncılığında devlet tekeli kaldırılmıştır. Fakat 3984 sayılı "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları" adlı yasa ancak 13 Nisan 1994 tarihinde kabul edilebilmiştir. 3984 sayılı yasa radyo ve televizyonların kuruluşlarını, yayınlarını ve işlevlerini düzenlemiştir. Ayrıca bu yasa ile Radyo Televizyon Yüksek Kurulu'nun yerini Radyo Televizyon Üst Kurulu almıştır. (A. Aziz, s:109, 1999) Ulusal, bölgesel ve yerel televizyonların denetlenmesinde geniş yetkilerle donatılan Radyo Televizyon Üst Kurulu'nun özerkliği ve bağımsızlığı tartışma konusudur. Ticari radyo ve televizyon kuruluşlarından alınacak lisans ücretleri ve radyo ve televizyon kuruluşlarının reklam gelirlerinden alınacak payla kendi mali kaynağına sahip olan kurulun üyelerinin seçim biçimi kurulu adeta bir yasama organı kimliğine büründürmüş, özerkliğine gölge düşürmüştür. (J. Sarmaşık,2000,s:142)

3984 sayılı kanunda ulusal, yerel ve bölgesel radyo ve televizyon yayınları arasındaki farklar coğrafi yerellik esas alınarak tanımlanmıştır. Stavitsky'nin "toplumsal yerellik" ve "coğrafi yerellik" şeklindeki ikili yerel medya sınıflandırmasına göre "coğrafi yerellik", radyo sinyallerinin eriştiği ya da siyasal parametreler sonucu tanımlanmış olan bir coğrafi alana tekabül etmektedir. (N. Timisi,2001) 3984 sayılı yasa yerel yayıncılığı Amerikan ticari geleneğindeki "coğrafi yerellik" anlayışına uygun bir şekilde tanımlamıştır. Ulusal ve yerel radyo ve televizyon yayınları arasındaki fark hedef izleyici ya da dinleyici kitlenin özelliklerine dikkat etmeksizin, elektronik sinyallerinin ulaştığı alanın genişliğine göre belirlenmiştir. 3984 sayılı yasanın 3. Maddesi'nin (m) ve (n) paragraflarında radyo ve televizyon yayınları ulusal, bölgesel ve yerel olmak üzere üçe ayrılmıştır:

Ulusal Yayın: Bütün ülkeye yapılan radyo, televizyon ve veri yayını

Bölgesel Yayın: Birbirine komşu en az üç il ve en çok bir coğrafi bölge alanının asgari yüzde yetmişine yapılan radyo, televizyon ve veri yayını

Yerel Yayın: Yerel yayınlar, idari bölünüm itibarıyla en az bir ilçe (merkez ilçe dahil) veya bir ilin alanının en az yüzde yetmişine yapılan radyo, televizyon ve veri yayınıdır. (Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, 2002)

Yerel radyo ve televizyon kuruluşlarının uyması gerekli asgari idari, mali şartlarla yayın alanı, yayın saat ve süreleriyle ilgili esasların her yıl RTÜK tarafından tespit edileceği belirtilmiştir. 3984 sayılı yasa yerel televizyonların uyması gereken teknik standartlar konusunda da bazı standartlar öngörmüştür. Fakat kablodan ya da uydu üzerinden yayın yapan kanalların teknik standartlara uyup uymadığını sıkı bir şekilde denetleyebilen RTÜK, karasal vericiler vasıtasıyla yayın yapan ve henüz geçici yayın izniyle yayınlarını sürdüren yerel ya da bölgesel televizyonların denetimi konusunda esnek bir tutum sergilemek zorunda kalmıştır. RTÜK'nun esnek tutumunda çoğu televizyon kanalının özel televizyonculuğun ilk yıllarında herhangi bir düzenlemeye tabi olmasızın teknik ve teknolojik konularda yatırım yapması da etkili olmuştur. (C.Gener, 2004)

3984 Sayılı Kanun'un 29.maddesi'nin b bendi, radyo ve televizyon yayın iznini sadece anonim şirketlere vermiştir. Kanun, siyasi partilerin, derneklerin, sendikaların, mahalli idarelerin ve diğer sivil toplum kuruluşlarının radyo, televizyon yayıncılığı yapmasını engellemiştir. Kar amacı gütmeyen grupların, televizyon istasyonu kurmalarının yasal olarak mümkün olmaması düşünceyi açıklama özgürlüğünün kullanılmasını siyasi otorite ve sermayenin tekeline bırakmıştır. (Ö.Cankaya,2001) 3984 Sayılı Yasa'nın 29. maddesinde, 4756 Sayılı Yasa'nın 13. maddesiyle yapılan değişiklik, bir gerçek ya da tüzel kişi ya da sermaye grubuna, sahip oldukları radyo ve televizyon kanallarının ya da radyoların yıllık izlenme ve dinlenme oranları %20'yi geçmediği takdirde bir ya da daha fazla radyo ve televizyona sahip olabilme imkanı tanımıştır. Düzenlemenin izlenme oranı %20'nin altında kalan kurumlar için herhangi bir sermaye payı, hisse sınırlandırması getirmemesi, Türkiye'de en yüksek izlenme oranının %14-16 dolayında olması ve bu orana da yalnızca tek bir yayın kuruluşunun ulaşabilmesi, radyo ve televizyonlar için getirilen %20 izlenme oranının gerçekçi olmadığını ortaya koymuştur. RTÜK'ün yaptırdığı bir araştırmaya göre, bu madde hükmüyle Türkiye'de bir kişinin, 244 yerel ve bölgesel yanı sıra orta büyüklükte 30 ulusal televizyona bir arada sahip olması olanaklı hale gelmiştir. (Ö. Cankaya, s:346,2003)

Özel radyo ve televizyon kanallarının yayına başlamasından 4 yıl sonra yürürlüğe giren 3984 sayılı yasa, yürürlüğe girer girmez uygulamadaki tüm sorunları ortadan kaldıramamıştır. Yerel televizyonların, kaotik özel televizyonculuğa geçiş döneminden miras kalan sorunlarının büyük bir kısmını günümüze taşınmıştır. Ayrıca yasada yerellik tanımının "coğrafi yerellik" ekseninde yapılması, yerel televizyonların toplumsal boyutuna vurgu yapılmaması da yerel televizyonların toplumdaki farklı kesimlerin seslerini duyurabildikleri çoğulcu platformlar haline gelebilmesini zorlaştırmıştır.

5. Sonuç

Türkiye'de yayıncılıkla ilgili gelişmelerin ortak özellikleri uzun vadeli planlamaya konu olmamaları, yayıncılığa özgü belirgin bir politikanın formüle edilmeyişi; ya da yayıncılık politikalarının kamuoyunda yeterince tartışılmadan belirlenerek fiili uygulamalar yaratılmasıdır. (B. Kejanlıoğlu, s:188, 2004) Türkiye'de yerel televizyonların ilk yılları hakkında ulaşabildiğimiz verilerden hareketle 1990-1994 yılları arasında yerel televizyon yayıncılığında tam bir kaosun egemen olduğu ortaya çıkmaktadır. Özel televizyon yayıncılığına geçiş sürecinin kendine özgü özellikleri, yerel televizyon kuruluşlarının hiçbir planlama ya da düzenlemeye tabi olmaksızın yayınlarına başlamış olmaları, Türkiye'de yerel televizyon yayıncılığının toplumsal boyutunun göz ardı edilmesine neden olmuştur. Oysaki demokrasinin geliştiği, katılım, çoğulculuk, yerelleşme gibi kavramlara önem veren Kuzey Avrupa ülkelerinde yerel televizyonculuğun ilk yıllarını incelediğimizde, hükümetlerin yerel radyo ve televizyonların toplumdaki farklı kesimlerin gereksinim ve düşüncelerini ifade edebildiği platformlar haline gelebilmesi için gerekli düzenlemeleri yaptığı görülmektedir. Türkiye örneğindeyse özel televizyon yayıncılığına geçişin kaotik yapısı, yerel televizyonların pek çok sorunla yayınlarına başlamasına neden olmuştur. 1994 yılında yürürlüğe giren 3984 sayılı yasa her ne kadar özel radyo ve televizyon yayın kuruluşlarını belli bir yasal çerçeveye oturtsa da yerel televizyonların

demokrasiye katkıda bulunma potansiyelini harekete geçirebilecek düzenlemeler getirmemiştir.

Kaynakça

- AZİZ, Aysel. **Türkiye’de Televizyon Yayıncılığının 30 Yılı**, Ankara: TRT Yay. , 1999
- CANKAYA, Özden. **Bir Kitle İletişim Kurumunun Tarihi TRT 1927-2000**, İstanbul, YKY, 2003.
- CANKAYA, Özden. **Dünden Bugüne Radyo Televizyon**, Birinci Basım, İstanbul: Beta, 1997.
- CANKAYA, Özden. “Medyanın Önüne Berlusconi Yolu Açıldı” 2001, <http://www.bianet.org/haber/eski/haber.2481.htm>(15 Nisan,2004)
- ÇATALBAŞ Dilruba. **Broadcasting Deregulation in Turkey, Media Organizations in Society**, Der. Curan James, London: Arnold, 2000.
- ÇAPLI, Bülent. **Televizyon ve Siyasal Sistem**, İkinci Baskı, İstanbul, İmge, 2001
- ÇAPLI, Bülent ve DÜNDAR, Can. 80’den 2000’lere Televizyon, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt 15, İstanbul: İletişim Yay. , 1995.
- GRAY Peggy. LEWIS Peter, “Great Britain: Community broadcasting revisited” **The People’s Voice Local Radio and Television in Europe**, Eds: Nick Jankowski, Ole Prehn ve James Stappers, London: John Libbey, 1992
- GÖYMEN, Korel. “Türkiye’de Yerel Yönetim”, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, İstanbul: Cilt: 10, İletişim, Yay. ,1996.
- HIBBERD, Matthew. “The Reform of Public Sevice Broadcasting in Italy”, **Media, Culture and Society**, Cilt 23, London: Sage, 200
- KAMP Ulrich. “Pourqoui les Canaux Ouverts existens-ils?” **Dossiers de l’audiovisuel**, Paris ,no:57,INA,1994,
- KEJANLIOĞLU, Beybin. **Türkiye’de Medyanın Dönüşümü**, Birinci Baskı, Ankara: İmge Yay., 2004
- LEFEBVRE, Mignot. “De la permenance des télévisions de proximité”, **Territoires**, No:8,Paris,1992
- NOAM, Eli. **Television in Europe**, New York: Oxford University Press, 1991.
- PEKMAN,Cem. **Televizyonda Özelleştirme**, İstanbul: Beta Yay., 1997.
- PREHN, OIE. “From small scale utopianism to large scale utopianism to large scale pragmatism”, **The People’s Voice Local Radio and Television in Europe**, Eds: Nick Jankowski, Ole Prehn ve James Stappers, London: John Libbey, 1992
- SARMAŞIK,Jale. **Türkiye’de Radyo ve Televizyon Düzeni(1927-2000)**, İstanbul, Maltepe Üniversitesi Yayınları, 2000
- TİMİSİ,Nilüfer.“Dünyada Yerel Medya Örnekleri” <http://www.bianet.org>. (16.06.2006)
- TOBUZ, Hıfzı. Öngören Mahmut Tali, Aziz Aysel ve Önen Mesut. **Yarının Radyo ve Televizyon Düzeni**, İstanbul, İlad. Yayınları, 1990 , pp.155-156.
- YENGİN, Hülya. **Ekranın Büyüsü: Batı’da Değişen Televizyon Yayıncılığının Boyutları ve Türkiye’de Özel Televizyonlar**, İstanbul: Der Yay., 1994. WALD. **Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi**, İstanbul: Wald Yayın Birimi, 1997.

Sürelî Yayınlar

Erciyas Hüseyin. "Gecekondu Tv'ler", Cumhuriyet Gazetesi, 7 Ağustos, 1992
Gül Emel, "Biz Korsanın korsanı Oluyoruz", Cumhuriyet Gazetesi, İstanbul, 27 Temmuz 1992
Otan Ümit, "Parayı Bastıran Parazit Yapıyor", Cumhuriyet Gazetesi, İstanbul, 13 Eylül 1992
Tokdemir Nüvit, Cumhuriyet Gazetesi, 18 Kasım 1992
Peşken Yalçın. , "BRT", Hürriyet Gazetesi, İstanbul, 3 Ekim 1992
"Sincan Belediyesi Kapalı Radyo ve TV Yayınına Başladı" Cumhuriyet Gazetesi, 18 Kasım, 1992
"Vericiler TRT'ye Döndü", Cumhuriyet Gazetesi, İstanbul, 19 Mayıs. 1990
"TRT'nin Vericileri Hala PTT'de", Cumhuriyet Gazetesi, İstanbul, 25 Nisan 1992

Görüşmeler

Cihangir Gener, RTÜK İzleme ve Değerlendirme Dairesi Yerel ve Bölgesel Yayınlar Koordinatörü, Ankara, 3 Mayıs 2004

Kanun

Radyo ve Televizyon Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, Ankara, 2002

Tez

TÜZÜN, Selin. (2005) **Les Problèmes de télévision Locales en Turquie et leur répercussions sur le processus de production de l'information**, Université Galatasaray, İstanbul. 2005. Thèse de DEA non publié.